

Sophie
Matthys

De reisgids met de beste
insidertips en inspirerende adresjes

Marrakech

the city
that taught
me colour

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

5	Voorwoord
11	5 x Marrakech
31	Inleiding
39	Praktisch
65	Djemaa El Fnaplein en Medina-Noord
105	Medina-Zuid en Kasbah
127	De nieuwe stad: Guéliz, Majorellewijk en Sidi Ghanem
167	Uitstappen buiten de stad

Voorwoord

Er zijn zo van die plekken waar je elk jaar weleens naartoe zou kunnen gaan.

Bij mij is dat Marrakech. Een verblijf in de medina, de oude binnenstad, is in de eerste plaats een zintuiglijk feest. De kleuren, de geuren, de smaken, de geluiden, de materialen, de vormen van deze boeiende stad kunnen me enerzijds bedwelmen, maar ook energie geven, ze weken zowel een melancholie als een levensvreugde in me los.

Ik begrijp Yves Saint Laurent toen hij zei dat deze stad hem leerde wat kleuren waren. Want de Rode Stad is niet alleen rood. Dankzij de vele parken, mozaïeken, de wolkeloze hemel en de besneeuwde toppen van het Atlasgebergte zijn het azuurblauw en sneeuw wit nooit ver weg, net als vijftig tinten roze, en heel veel schakeringen van diepgeel, oker, groen en paars.

Je komt in een unieke, fascinerende sprookjeswereld terecht. En dat op amper drie uur vliegen.

Hier kun je stil worden van zo veel schoonheid in de vele musea, je ogen de hele dag uitkijken om ze vervolgens met een voldaan gevoel te sluiten in je berbertent of riante kamer in een eeuwenoude, smaakvol gerestaureerde riad.

De woorden trendy, gastvrij, kleurrijk, luxueus, authentiek, energiek en sfeervol passen bij Marrakech. Maar evengoed chaotisch, druk, stoffig, vermoeiend en zelfs bevreemdend.

Niks is er strak en hoekig, weinig loopt keurig recht, laat staan volgens plan. Deze stad is niet perfect. En gelukkig maar. Misschien zijn het wel de contrasten waar ik zo van hou. Een Lamborghini die gezellig naast een ezelskar voor het rood licht staat. Een luxueuze vijfsterrenriad in een groezelig steegje. De ene dag spotgoedkope streetfood eten op een plastic stoel en de andere dag dineren als een prinses in een paleis. Chic, armoedig, mooi, lelijk, hip, oud, groezelig en kraaknet, bohémien en traditie, chaos en rust: letterlijk alles vind je hier broederlijk naast elkaar. Only in Marrakech.

Je kunt de troeven van Marrakech nog zo opwegen tegen de troeven van andere populaire bestemmingen. Je kunt deze stad proberen te verkopen. Maar eigenlijk moet je er gewoon geweest zijn. En geloof me, ze zal je altijd verrassen.

Mijn dank gaat uit naar mijn favoriete reisgezel en fotografe Anouk *Dushi*-Van de Wal.

Speciale dank ook aan Vera en Philippe Blommaert voor hun warme gastvrijheid.

Ik draag dit boek tot slot op aan mijn gezin: Wim, Léonie en Felix, jullie zijn mijn alles. *Choukran!*

PS: mijn favorieten staan met een aangeduid.

Indicatieprijzen:

De lokale munt is de dirham, afgekort tot DH of MAD. 10 MAD is ongeveer € 0,90 waard.

Eat: €= tot € 10, €€= tot € 30, €€€= tot € 60, €€€€= meer dan € 60

Sleep: €= tot € 100, €€= tot € 200, €€€= tot € 300, €€€€= meer dan € 300

Er zijn maar weinig steden
in de wereld die je betoveren
met dezelfde kracht en
dezelfde magie als
Marrakech. Er zijn maar weinig
steden en weinig landen die
zo veel geven.

- Pierre Bergé, Franse ondernemer,
mecenas en echtgenoot van Yves Saint Laurent

5 x
Marrakech

5 x baden in de hamam

Oorspronkelijk was de hamam de ruimte naast de oven van de centrale bakkerij. Terwijl hun brood werd gebakken, genoten de vrouwen van een stoombad. In sommige dorpen in Noord-Afrika gebeurt dit nog altijd zo.

Hamams zijn gescheiden. In openbare hamams gaan mannen en vrouwen op afzonderlijke dagen of tijden baden. In commerciële hamams is gemengd baden ook mogelijk.

Neem altijd je zwembroek, bikini of badpak, handdoek en slippers mee. Als je dit niet hebt, kun je ook wegwerpslipjes krijgen.

De behandelingen zijn altijd privé. Als je dat wilt, kun je je bikini-bovenstukje uittrekken.

Een typische behandeling bestaat uit een bodyscrub met zwarte zeep, gevolgd door een masker met *ghassoul* (klei, soms gearomatiseerd) en daarna een massage met pure arganolie.

Je betaalt ongeveer 200 MAD, soms nog minder. In sensationele hotelpaleizen zoals La Mamounia betaal je het tienvoudige. Als je er niet verblijft, kun je een dagpasje voor de hamam krijgen voor ongeveer 1500 MAD (alleen op weekdagen).

5 x Marokkaans leren koken

In **Hotel Jnane Tamsna**. Je kunt een cursus van 1 dag volgen in de mooie keuken van de riad, met kruiden en groenten uit de biologische tuin van het hotel.

www.jnanetamsna.com

Bij **Souk Cuisine**. Je gaat eerst samen inkopen doen op de markt, waarbij je ondergedompeld wordt in de eetcultuur. De cursus, die begeleid wordt door de Nederlandse Gemma, loopt van 10 tot 16 uur, maar er zijn ook avondcursussen en zelfs meerdaagse workshops. Vanaf 600 MAD.

www.soukcuisine.com

In **Café Clock** (zie ook p. 115). 's Morgens ga je samen naar de markt om inkopen, waarna je vier traditionele Marokkaanse gerechten leert klaar te maken: salade, soep, hoofdgerecht en dessert. 600 MAD per persoon.

www.cafeclock.com

In Restaurant **Maison Arabe**. In dit gerenommeerde restaurant kun je een kookworkshop van 1 uur, 3 uur of 1 dag volgen. Verstokte foodies kunnen er zelfs terecht voor een kookworkshop van vijf dagen. Vanaf 300 MAD.

www.cenizaro.com

In Restaurant en ngo **Amal** (zie ook p. 138). Deze non-profitorganisatie biedt kook- of bakcursussen aan van een halve dag in het Arabisch, Frans of Engels. Ook voor kinderen. Vanaf 350 MAD.

www.amalnonprofit.org

5 x proeven in Marrakech

Tangia is *slow cooking* avant la lettre. Mannen die alleen zijn, niet kunnen koken of 's middags iets willen eten terwijl ze aan het werk zijn in de soeks, nemen traditioneel hun *tangia*-pot mee. Bij de slager laten ze hem vullen met een kippenbil, aan een groentekraam gooien ze er wat look en gekonfijte citroen bij, samen met een klontje typische zure boter (*smen*), en in de publieke houtoven laten ze de pot met eten langzaam in de as garen.

Koekjes en patisserie: *cornes de gazelles* (de bekendste zoetigheid, gevuld met amandelpasta en gearomatiseerd met oranjebloesem), *ghriba* (een rond zandkoekje), *begbrir* (sponsachtig pannenkoekje met gaatjes) en *msemmen* (traditionele pannenkoek die je vaak bij het ontbijt krijgt).

Harira is een pikante soep op basis van tomaten, linzen en kikkererwten.

Tajine met kip en citroen. Of met lamsvlees en dadels. Of met sardines en *chermoula* (een kruidige marinade). Heerlijk met een glaasje muntthee. Op elk uur van de dag is het tijd voor een *thé à la menthe*. Heerlijk van smaak en dorstlessend.

Gevulde deeggerechten, zoals *briouates* – kleine hapjes van filodeeg met een vulling van vis, kaas en/of kip – of *pastilla* – een zoete bladerdeegpastei met een hartige vulling van kip of duif.

5 x een woordje Arabisch

Choukran: Dank je wel

La choukran: Neen, dank u

Labès?: Hoe gaat het?

Mumkin: Misschien wel, misschien niet

Besslama: Tot ziens

5 x prettig shoppen in de soeks

- Als je wilt shoppen, bezoek de soeks dan in de voormiddag, wanneer alles nog fris en veelbelovend is.
- Begin niet meteen af te dingen, maar sla eerst rustig een babbeltje met de verkoper.
- Een prettige sfeer bevordert een goede verkoop voor beide partijen.
- Blijf altijd vriendelijk, wat er ook gebeurt.
- Ding af tot ongeveer een derde van de prijs.

5 x dont's in Marrakech

1

Aai geen zwerfkatten in steegjes of dieren op het Djemaa el Fnapplein. Er bestaat nog veel hondsdolheid (rabiës) in Marokko.

2

Ga niet opzichtig of bloot gekleed. Bedek je knieën, décolleté en schouders. Als (jonge, vrouwelijke) toerist loop je sowieso in de kijker, dus daag niet uit. Openlijk zoenen op straat doe je beter ook niet.

3

Neem geen foto's van militairen in uniform of van het koninklijk paleis.

4

Vraag nooit de weg aan schattige kindjes of mannen die je vriendelijk en behulpzaam de weg wijzen. Daarna eisen ze meestal geld voor hun 'hulp'. Wend je eerder tot politieagenten of het hotelpersoneel, dat vaak nog graag met je meeloopt ook als je in de medina verblijft. Ook je taxichauffeur kan een goede gids zijn.

5

Beledig de bijzonder geliefde koning van Marokko niet en ga niet in discussie over geloof en politiek.

5 x boeken over Marrakech

In Morocco (1920) van de Amerikaanse Edith Wharton was een van de eerste reisgidsen van Marokko.

Hideous Kinky (1998) van Esther Freud, verfilmd met Kate Winslet, vertelt het verhaal van een moeder die haar twee dochtertjes meeneemt op een spirituele reis naar Marokko.

A Year in Marrakech (1953) van Peter Mayne. Bijna-naamgenoot Peter Mayle schreef over zijn jaar in de Provence, Mayne beschrijft zijn persoonlijke ervaringen met het echte leven in Marrakech.

Voices of Marrakech (1967) van Elias Canetti, waarin de Nobelprijswinnaar lyrisch vertelt over zijn reis (in 1954), de stad en haar kleurrijke inwoners.

In Arabian Nights (2007) van Tahir Sha is de zoektocht van Sha naar de verhalen uit zijn jeugd en de geest van Marokko, waarbij hij enkele excentrieke personages tegen het lijf loopt. Het boek is ook een ode aan de Marokkaanse gastvrijheid.

5 x luxehotels en hun bekende gasten

1 Selman

Dit top-notch hotel met een van de langste zwembaden ter wereld (80 meter!) was goed genoeg voor Tom Cruise, die dit 'thuis' mocht noemen tijdens de opnames van Mission: Impossible 5.

www.selman-marrakech.com

2 Royal Mansour

De lieveling van regisseur Sofia Coppola en haar vader Francis, die zich er zo thuis voelde dat hij zelfs achter de kookpotten ging staan toen hij er in 2015 logeerde als juryvoorzitter van het Marrakech Film Festival.

www.royalmansour.com

3 La Mamounia

Iconisch hotel en Hollywoodfavoriet. Maar ook ernstige mensen kwamen er graag: Alfred Hitchcock schreef er The Birds en Mamounia-fan van het eerste uur Winston Churchill kwam er midden in de Tweede Wereldoorlog bij wijze van pauze schilderen en nadenken over het lot van de wereld. Ook Sofia Loren, Audrey Hepburn, Jennifer Aniston, Diane Kruger, Adrien Brody en veel andere A-listers vonden hier rust en verwennenrij.

www.mamounia.com

Selman

Royal Mansour

4 Riad El Fenn

Geen internationaal vijfsterrenpaleis voor Madonna's birthday bash, maar een riad in de medina. En wat voor een! De diva koos voor de fantastische Riad El Fenn, het hotel van Vanessa Branson (zus van Richard), als locatie voor het feestje voor haar 60e verjaardag. (zie ook p. 78)

www.el-fenn.com

La Mamounia

5 Amanjena Hotel

Topvoetballer David Beckham vierde in dit prestigieuze hotel net buiten de stad zijn 40e verjaardag met familie, vrienden en al de Spice Girls!

www.aman.com/resorts/amanjena

Amanjena

Riad El Fenn

5 x historische bijnamen van Marrakech

De **Rode Stad** of *la ville ocre*, een bijnaam die de stad te danken heeft aan de rode terracotta omwalling gebouwd in de 12e eeuw.

Parijs in de Sahara: 44 jaar Frans protectoraat laten toch enkele sporen na.

De roos tussen de palmbomen: duidt op de status van oasestad met rozentuinen, omringd door palmbomen.

Al-Bahja: de stad van vrede en openlucht.

De parel van de Atlas: de stad aan de voet van het Atlasgebergte, die uitkijkt op de besneeuwde bergtoppen.

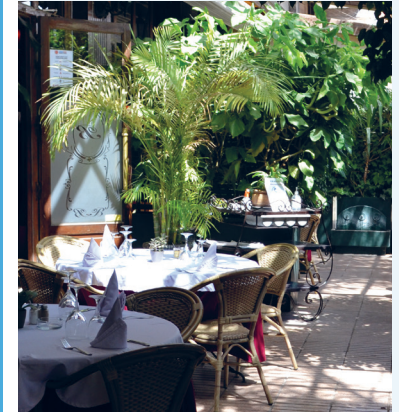
5 x Parijs in Marrakech

Marrakech doet haar bijnaam 'Parijs in de Sahara' alle eer aan. Want ook als je plots zin hebt in oesters, croissants of foie gras, ben je in de juiste stad.

Bij **Bagatelle** waan je je echt in Parijs. Het traditionele restaurant in de Guéliz heeft al sinds 1949 brasserieklassiekers op de kaart staan: *poireaux vinaigrette, œufs mimosa, la cervelle, les escargots, la langue de veau, entrecôte au poivre vert, magret de canard...*

Waar? 103, Rue Yougoslavie (Guéliz)

www.bagatelle-marrakech.com

Het koloniale **Grand Café de la Poste** is al sinds de jaren 20 de plek voor wie zin heeft in ouderwetse Franse favorieten, zoals oesters (uit Dakhla), millefeuille en steak tartare. (zie ook p. 134)

Le Petit Cornichon biedt in het weekend een driegangenmenu aan met foie gras. Een aanrader. (zie ook p. 136)

Pâtisserie Amandine is een patisserie en *salon de thé* waar je van ambachtelijke taarten, brood, koekjes, viennoiserieën en veel meer kunt genieten. Gesloten op zondag.

Waar? 6, Rue de la Liberté (Guéliz)

@amandinemarrakech

Barometre. Hier kom je voor de waanzinnige cocktails en de vernieuwende mediterraan-Franse keuken.

Waar? Rue Moulay Ali (Résidence Al Houda)

www.lebarometre.net

@barometremarrakech

Grand Café de la Poste

5 x conceptstores in Marrakech

De Rode Stad is meer dan alleen maar soeks en souvenirwinkeltjes. Onze vijf favoriete conceptstores op een rijtje!

Boutique at El Fenn

Het soort winkel waar je alles zou willen kopen. *Nuff said...* (zie ook p. 100)

www.el-fenn.com
@elfennmarrakech

33 Rue Majorelle

In de trendy Majorellewijk, waar je niet alleen de mooie Majorelletuin vindt, maar ook het schitterende nieuwe Yves Saint Laurent-museum, is het hebbertig shoppen in deze conceptstore. De winkel loopt over in een lekker lunchrestaurant met straatterras. (zie ook p. 151)

www.33ruemajorelle.com
@33ruemajorelle

SOME Slow Concept Store

Stijl- en sfeervolle interieurwinkel annex lunchrestaurant in de Guéliz (nieuwe stad), op een boogscheut van de drukke Avenue de la Liberté. (zie ook p. 143)

www.someslowconcept.com
@someslowconcept

Max & Jan

De medina is niet alleen een plek voor slangenbezweerders en theehuizen, maar ook de thuisbasis van het Belgisch-Zwitserse koppel Max en Jan. Bij hen ben je makkelijk enkele uren zoet. De shop biedt een mix van hippe, eigentijdse Marrakech-souvenirs, *organic* beautyproducten en interieurspullen waar je maar moeilijk aan kunt weerstaan. En alsof dat nog niet genoeg is: op het grote, zonnige dakterras kun je neerploffen met je gekochte buit. (zie ook p. 86)

www.maxandjan.com
@maxandjan

33 Rue Majorelle

36 Mouassine Concept Store

Eigenzinnige mix van kleine en grote accessoires zoals manden, hoeden, juwelen, aarde- en glaswerk, houten en rieten meubelen, boeken... (zie ook p. 94)

www.36-mouassine-concept-store.business.site
@36mouassinemarrakech

Toen ik Marokko ontdekte, begreep ik dat mijn kleurkeuze gebaseerd is op zelliges (tegels), zouacs (geverfde houtsculpturen), djellaba's en kaftans. Door dit land durfde ik heftige kleuren te gebruiken, te mengen en creatief te zijn. Ik heb deze cultuur niet geïmporteerd, maar heb haar mijzelf eigen gemaakt.

- Yves Saint Laurent

Inleiding

We love Marrakech!

Elke generatie levensgenieters vindt wel een reden om zich voor korte of langere tijd te vestigen in het zwoele Marrakech. Rita Hayworth en Winston Churchill genoten van de vibes, rust en luxe van Hotel La Mamounia, Maurice Ravel deed er muzikale inspiratie op, Josephine Baker shopte in de soeks stoffen voor haar extravagante kostuums en globetrottende hippies bliezen er op hun 'Marrakech Express'-route dikke, geurige rookwolken uit. In de sixties was de Rode Stad voor Mick Jagger wat India was voor The Beatles. Van Julia Roberts tot Ridley Scott, van Brad Pitt tot Naomi Campbell, alle hedonistische en lichtjes eigenzinnige beroemdheden verdwaalden ooit in het doolhof van de oude stad en luerden in de koelte van de exotische tuin van hun hotel of riad. Kunstenaars en ontwerpers als Yves Saint Laurent en Marie-Jo Lafontaine kochten hier een huis en lieten zich inspireren door de oriëntaalse vormen, kleuren en cultuur.

Maar als je afgaat op het enthousiasme van de vele Europese ondernemers die hun hart verloren aan deze bedwelvende stad en er goede zaakjes doen, moet ook het gewone leven er goed zijn.

En de toeristen? Die kennen intussen de weg naar Marrakech! In 2015 zakten nog 1,8 miljoen toeristen af naar de stad. Drie jaar later, in 2018, was dat aantal al gestegen tot maar liefst 2,6 miljoen bezoekers.

De stad die betovert, de stad waarvan je zintuigen in overdrive gaan. De geuren, kleuren, vormen, geluiden, sfeer en mensen bezorgen je een onvergetelijke reis.

Maar wat maakt Marrakech nu zo speciaal?

De ligging!

Na amper 3,5 uur vliegen sta je in een van de meest fascinerende steden van Noord-Afrika. De luchthaven, Menara International Airport, ligt op een kwartiertje rijden van de medina, het hart van de oude stad. Met andere woorden, sta je 's morgens nog te verkleumen in het grauwe Brussel of Charleroi, dan drink je 's middags je eerste muntthee of aperitiefje onder de zalige Afrikaanse zon. Geen jetlag, vaccinaties, visum of andere besognes.

Het eten!

Als je de Marokkaanse keuken kent, dan hoeven we je niet meer te overtuigen. Maar ook als je die nog nooit hebt geproefd, ga je meteen overstag voor de smakelijke en altijd verse gerechten in een gastvrije omgeving. Tajines en couscous à volonté, maar probeer ook eens de pittige harirasoep, een traag gegaarde *tangia*, de knapperige pastilla en

briouates, de brosse *ghriba* en de mierzoete *cornes de gazelles* (zie kader p. 15). Al dat genieten begint al bij het ontbijt, dan worden er steevast warme pannenkoekjes, versgeperst fruitsap en een keuze aan viennoiserieën op tafel gezet. Marokko was ooit een kolonie van Frankrijk, *n'est-ce pas?*

De cultuur!

In Marrakech, een van de vier koningssteden, word je met cultuur om de oren geslagen: de eindeloos fascinerende islamitische architectuur van de tomben, paleizen, moskeeën, minaretten, riads – nu ja, zowat elk gebouw –, de sfeer in de joodse wijk, de vele spraakmakende kunstgalerijen, de betoverende tuinen, het nieuwe museum van Yves Saint Laurent, de vele ambachtelijke ateliers... Wellness is voor ons voor de goede orde ook cultuur, dus probeer zeker ook eens een hamam-behandeling. *Thank us later!*

De prijzen!

Marrakech blijft een budgetbestemming, waar je voor de prijs van een normaal viersterrenhotel als een koning prinsheerlijk slaapt in een paleisachtige omgeving. Ook het eten is er, zelfs in de meer westerse zaken, verrassend betaalbaar.

De verrassingen!

Er bestaan geen hippe of trendy buurten in de Rode Stad. Alles loopt kriskras door elkaar. In het meest troosteloze straatje vind je gegarandeerd de mooiste riad, stijlvolste shop of hipste conceptstore. Als je doodmoe, stoffig en vuil het slenteren beu bent, hoef je maar een trap op te klimmen en je bent op de mooiste dakterrassen. Duur, goedkoop, mooi, lelijk, chic, oud, groezelig en kraaknet, chaos en rust: letterlijk alles vind je hier broederlijk naast elkaar.

De uitstapjes!

Hoe charmerend en betoverend de oude medina ook mag zijn, soms wil je er weleens uit. Na enkele dagen slenteren, afdingen en kleuren en geuren absorberen wordt het tijd om weer zuurstof te tanken en stilte te ervaren. Dan is het zalig om je naar een rustiger plekje buiten de stad te laten brengen voor een pittig outdooravontuur of een portie rust. Of het nu een uur of twee naar een zwembad is of een halve dag naar (de rand van) de woestijn, een dagje skiën (!) in het Atlasgebergte of enkele dagen *the real thing* in de Sahara, vanuit Marrakech vertrekken er voortdurend enthousiaste en behulpzame chauffeurs die je naar duizend-en-een magische plekken brengen.

Who knows, before entering,
that this is a palace?

- De Franse schrijfster Colette over de riads in Marrakech